

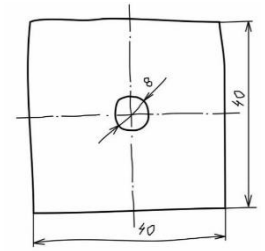
Tehničko crtanje (Ponovimo što smo naučili u 5. razredu.)

Tehničko crtanje je postupak izrade tehničkog crteža prema unaprijed utvrđenim i opće usvojenim pravilima i normama.

Norme tehničkog crtanja su međunarodno priznata pravila tehničkog crtanja.

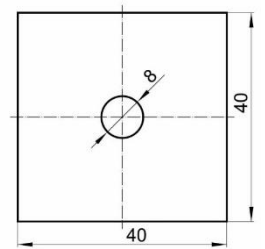
Najvažnije norme tehničkoga crtanja:

- pribor za crtanje
- formati papira
- vrste crta
- mjerila
- tehničko pismo...

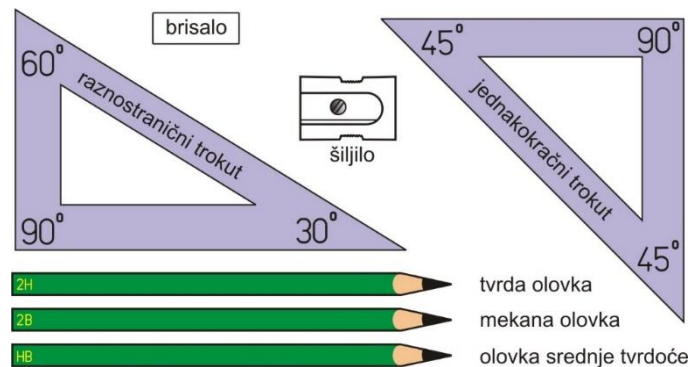
Skica je prostoručno nacrtan crtež. Prostoručno crtanje nazivamo **skiciranje**.

Tehnički crtež crtamo priborom za tehničko crtanje u odgovarajućem mjerilu.

Osnovni pribor za tehničko crtanje čine:

- olovke – oznake H, B i HB
- pravokutni trokuti - raznostranični i jednakokračni
- šiljilo
- gumica (brisalo)

Format papira: određuje oblik i dimenzije papira.

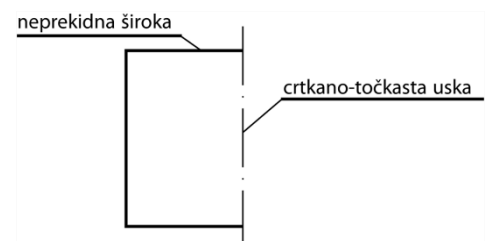
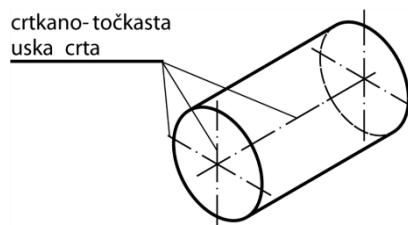
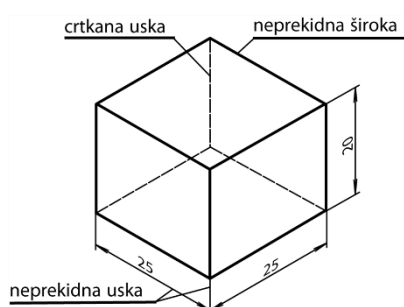
Mi najčešće koristimo formate papira A.

Osnovni veličina je A0 (1 m²)

Najčešće koristimo A4 (210 x 297 mm)

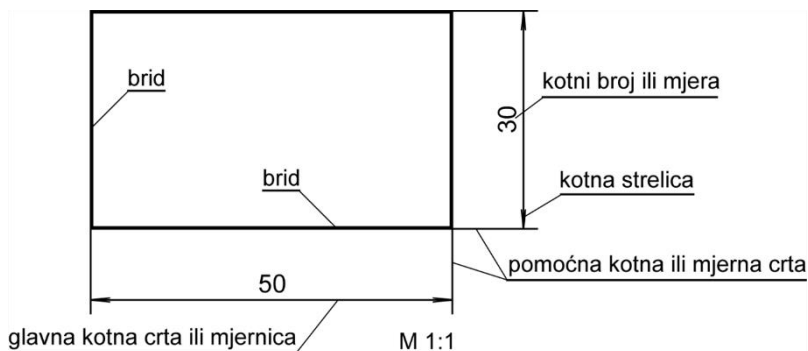
Vrsta crte	Namjena crte
Neprekidna široka crta	za crtanje vanjskih vidljivih bridova tijela
Neprekidna uska crta	za crtanje mjernica, pomoćnih mjernih crta, dijagonala i presjeka
Crtkana uska crta	za crtanje nevidljivih bridova
Crtkano-točkasta uska crta	za crtanje središnjica ili simetrala
Prostoručno izvedena crta	za crtanje skica

Primjeri uporabe vrsta crta

Kotiranje

Kotiranje je normirani postupak označavanja mjera na tehničkom crtežu.

Mjerila crtanja

Mjerilo crtanja (mjerilo) - omjer veličine predmeta na crtežu i njegove prirodne veličine.

VRSTE MJERILA:

Umanjeno - predmet na crtežu je manji od prirodne veličine predmeta

(M 1:2, M 1:5, M 1:10, M 1:100 ...)

Uvećano - predmet na crtežu je veći od prirodne veličine predmeta

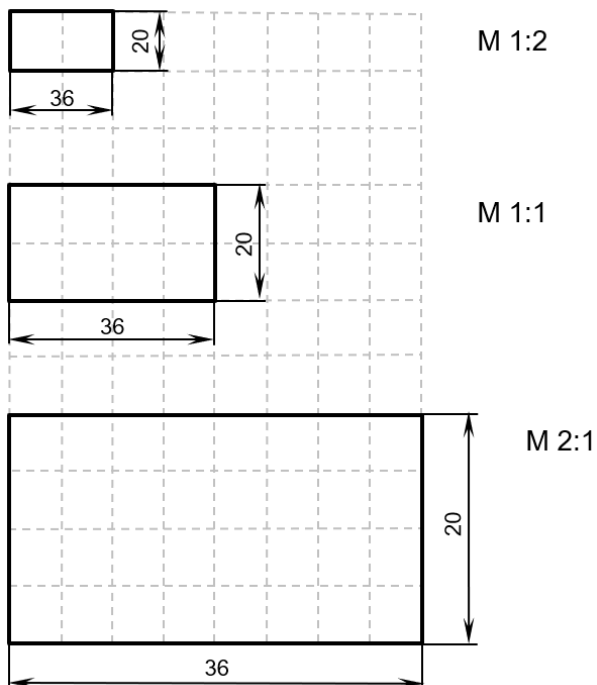
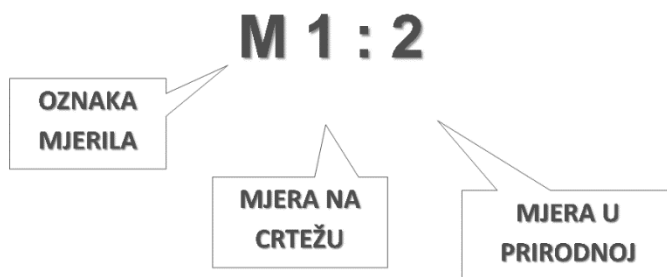
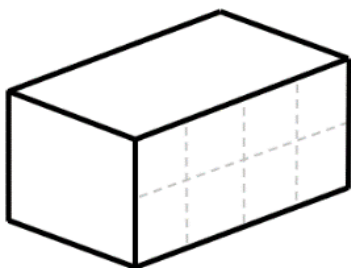
(M 2:1, M 5:1, M 10:1, M 50:1, M 100:1 itd.)

Prirodna veličina - predmet na crtežu je u stvarnoj veličini

(M 1:1)

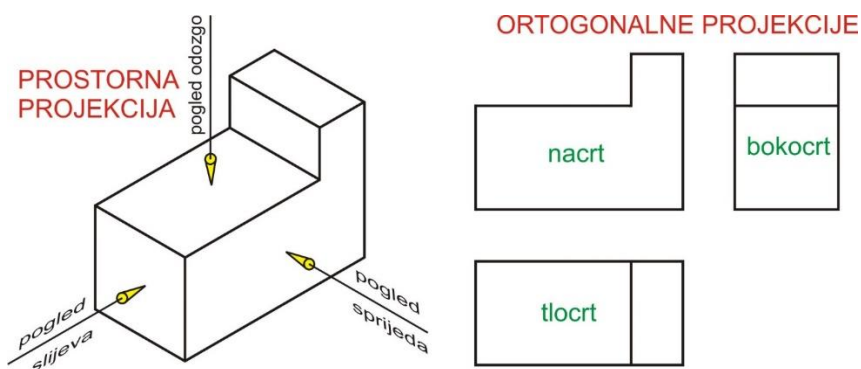
Mjerilo se obvezno upisuje u tehnički crtež, a odnosi se samo na sliku nacrtanog predmeta.

Mjera predmeta (kotni) broj se uvijek odnosi na njegovu prirodnu veličinu

Prostorna i ortogonalne projekcije

Tehničku tvorevinu možemo prikazati tehničkim crtežom na dva načina, **prostornom** i **ortogonalnim** projekcijama.

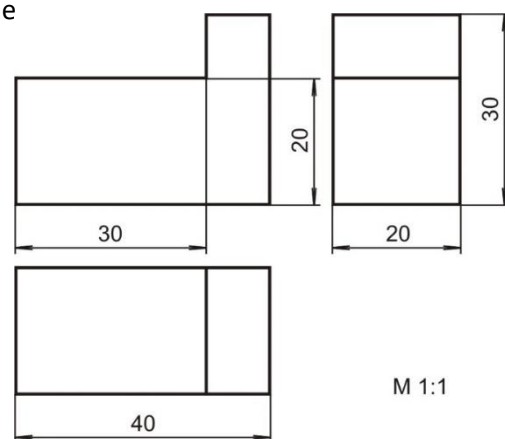

Ortogonalne projekcije

Ortogonalne projekcije su **nacrt** (pogled sprijeda), **bokocrt** (pogled slijeva) i **tlocrt** (pogled odozgo).

Iz kotiranih ortogonalnih projekcija možemo „pročitati“ sve mjere tvorevine

Ortogonalne projekcije lakše se crtaju i kotiraju.

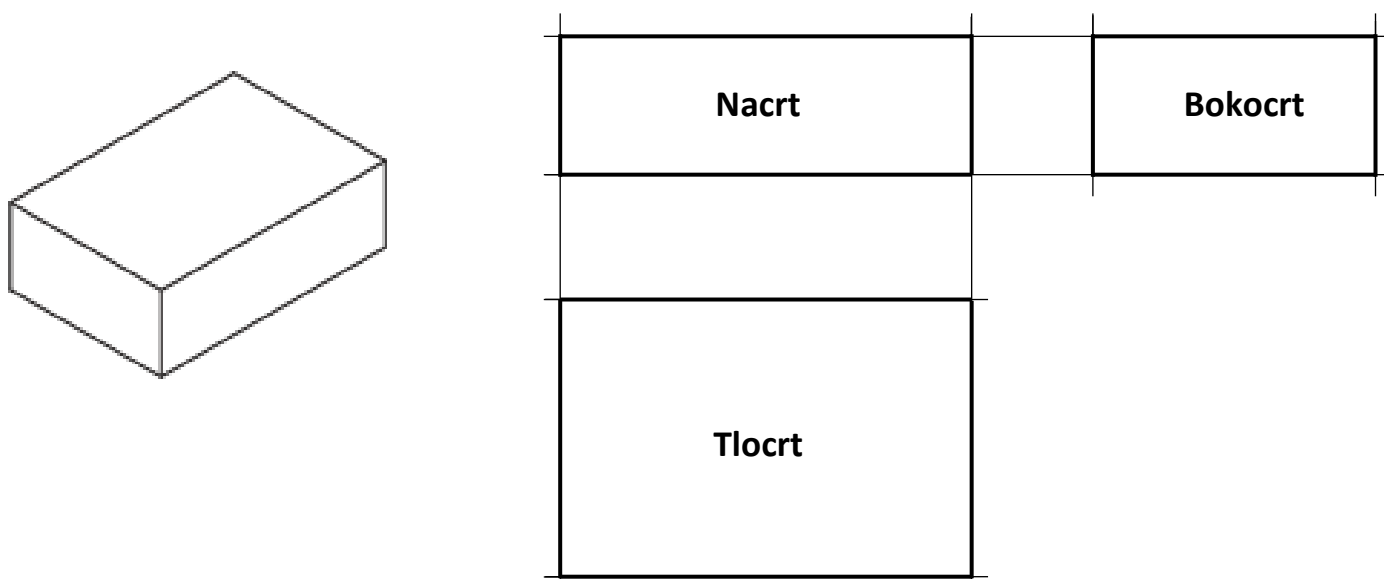

Nacrt – pogled sprijeda

Tlocrt – pogled odozgo

Bokocrt – pogled s lijevog boka

Postupak crtanja ortogonalnih projekcija:

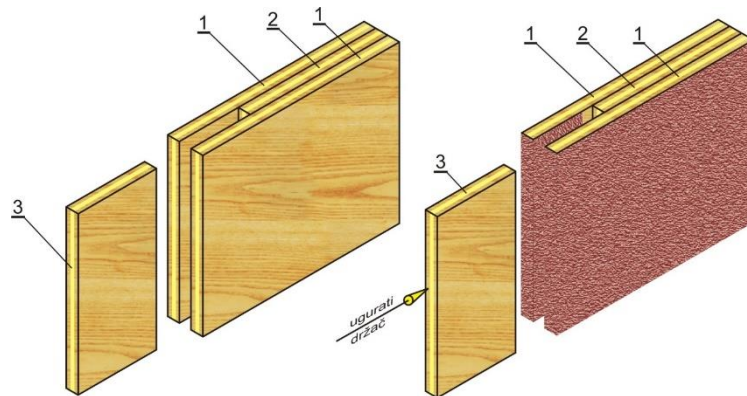

Sklopni (montažni) crtež

Ako crtežom prikazujemo složenu tehničku tvorevinu, građenu od više dijelova, onda tvorevinu prikazujemo prostornom projekcijom ili prikazujemo redoslijed i postupak spajanja dijelova.

Takav crtež se ne kotira i zove se **sklopni ili montažni crtež**.

Prema njemu spajamo dijelove određenim postupkom u gotovu, složenu tvorevinu

Radionički crtež

Za izradu dijelova tehničke tvorevine koristimo **radionički crtež**.

Na radioničkom crtežu nacrtani su svi dijelovi u ortogonalnim projekcijama koje su kotirane.

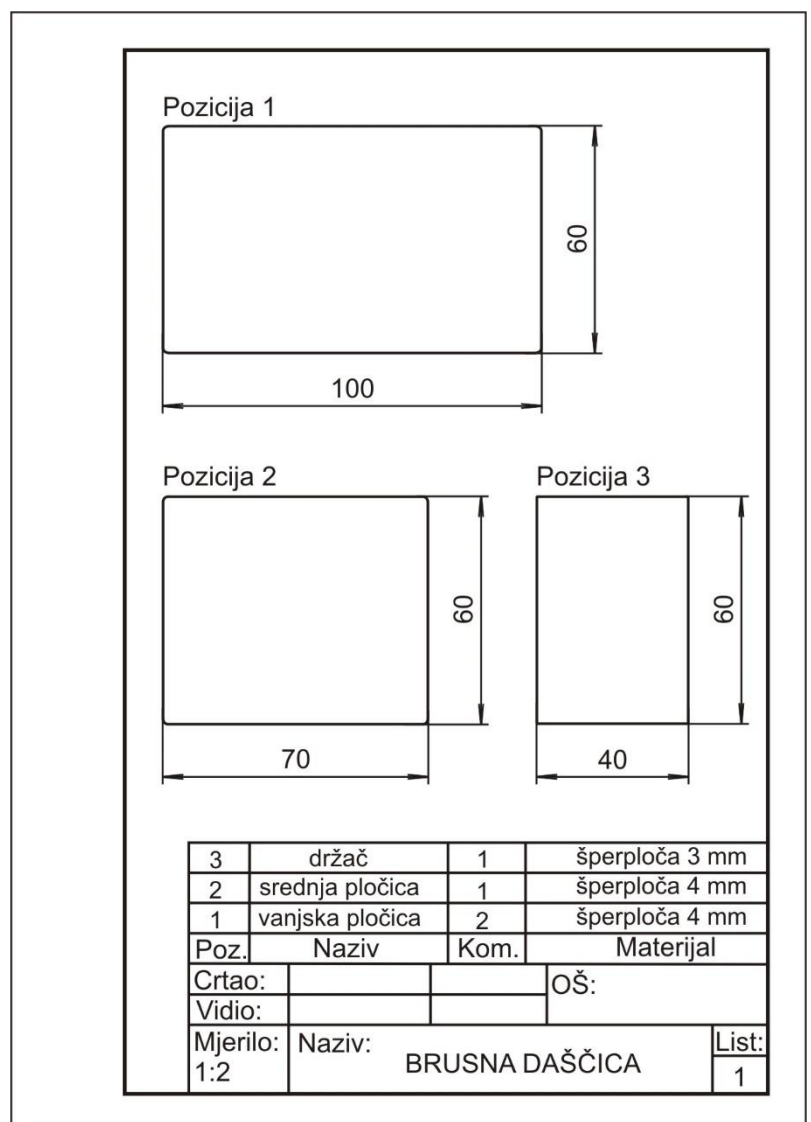
Dijelovi se crtaju unutar **okvira** koji crtamo na listu. Zovu se **pozicije** i označavaju se brojevima (1, 2, 3...).

Svaka pozicija prikazana je samo jednom ortogonalnom projekcijom (npr. tlocrt), što je praksa kada se pozicije izrađuju od materijala u obliku ploča.

Iz tlocrta možemo doznati dvije dimenzije, duljinu i širinu, a visinu ili bolje reći debljinu ploče (4 mm i 3 mm) pročitamo iz tablice na dnu radioničkog crteža.

Tablica se zove **sastavnica**.

Crta se u donjem desnom kutu naslonjena na okvir. U sastavnicu upisujemo sve potrebne podatke o dijelovima, tvorevini i crtežu. Prema radioničkom crtežu izrađuju se dijelovi u radionici ili tvornici.

Graditeljski crtež

Graditeljstvo je važna gospodarska i društvena djelatnost koja se bavi prostornim planiranjem, projektiranjem, građenjem i održavanjem postojećih objekata.

Podjela graditeljstva (obzirom na vrstu građevina ili graditeljskih radova):

1. Visokogradnja
2. Niskogradnja

Izgled buduće građevine prikazujemo tehničkim crtežom.

U graditeljstvu se crtežom prikazuje vanjski i unutarnji izgled građevine i okolna uređena površina na kojoj je locirana (prema lokacijskoj dozvoli).

Zbog toga se često rabe riječi **interijer** i **eksterijer**.

Interijer podrazumijeva unutrašnjost građevine, a **eksterijer** vanjski izgled.

Prije izgradnje nove građevine potrebno je prikupiti brojne podatke, rješenja, dozvole te obaviti ispitivanja, proračune i drugo.

Sve podatke objedinjuje **projektna dokumentacija**.

Projektna dokumentacija - zbirka dokumenata koja sadrži informacije o građevini.

Njen važan dio čine različiti **tehnički crteži**.

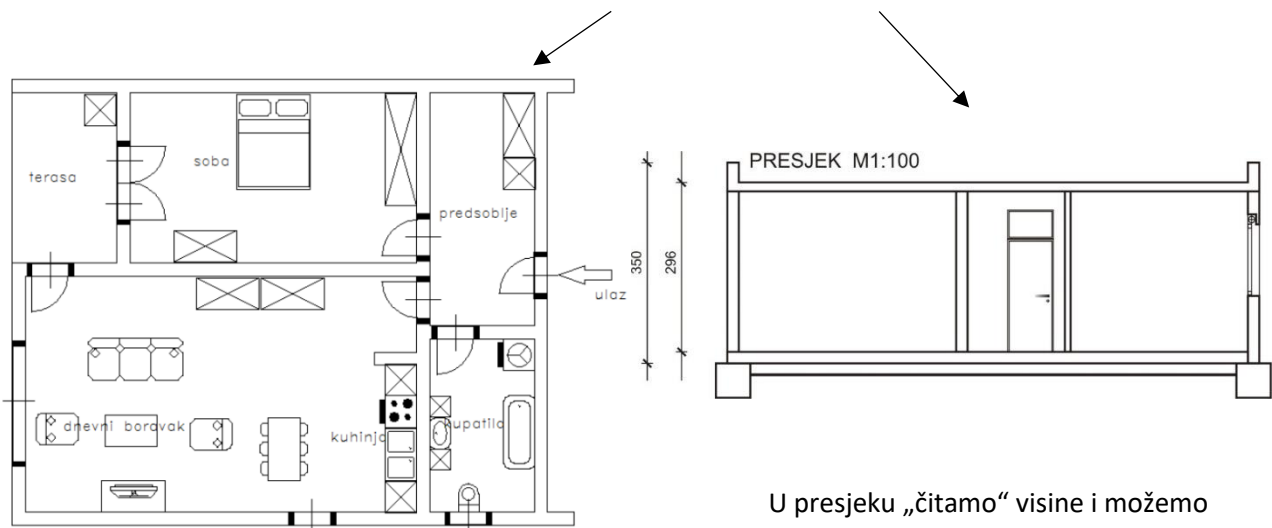
Tehnički crteži zovu se nacrti, a u projektnoj dokumentaciji to su **ortogonalne projekcije** i **projekcije u presjeku**.

Ortogonalne projekcije koje prikazuju vanjski izgled građevine zovu se **ročelja** ili **fasade**.

Nazivaju se prema stranama svijeta, južno, sjeverno, zapadno i istočno pročelje ili prednje, stražnje, lijevo bočno i desno bočno pročelje.

Da bi prikazali unutrašnjost građevine crtamo u **presjeku**.

Prema položaju zamišljene ravnine razlikujemo **vodoravni presjek-tlocrt** i **okomiti presjek-presjek**.

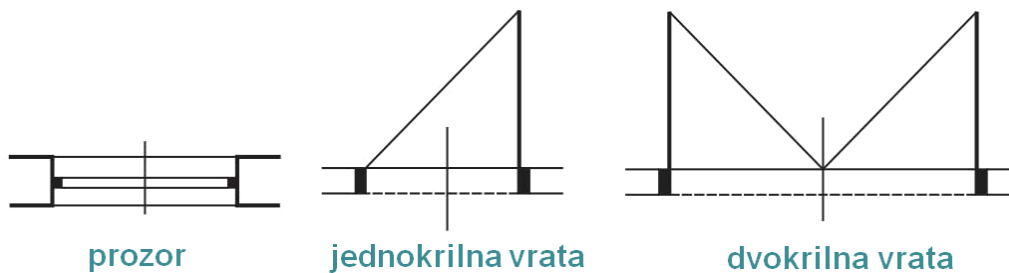

U presjeku „čitamo“ visine i možemo vidjeti dio unutrašnjosti.

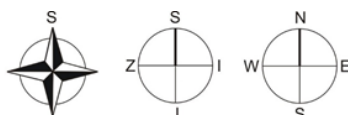
U tlocrtu „čitamo“ duljine i širine te vidimo raspored prostorija, pregradne i nosive zidove, položaj vrata, prozora, pokućstvo i drugo.

Tlocrt građevine sadržava **simbole**.

Simboli su jednostavni normirani znakovi kojima prikazujemo građevne elemente objekta, prozore, vrata, pokućstvo, uređaje, strojeve i dr.

Kako bi se točno odredio položaj građevine u prostoru, uz tlocrt se ucrtava simbol za prostornu orijentaciju koji pokazuje smjer sjevera.

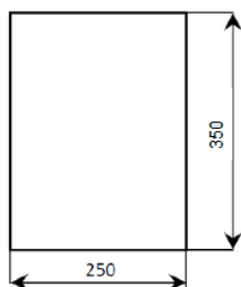
S (N)-smjer sjevera

Kotiranje u graditeljstvu

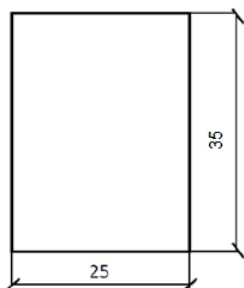
Kotiranje predstavlja normirani postupak označavanja mjera na crtežu.

Sastoji se od crtanja mjernih crta i mjernica te upisivanja mjernih brojeva ili mjera.

Mjera uvijek predstavlja prirodnu veličinu bez obzira na mjerilo i točnost crtanja.

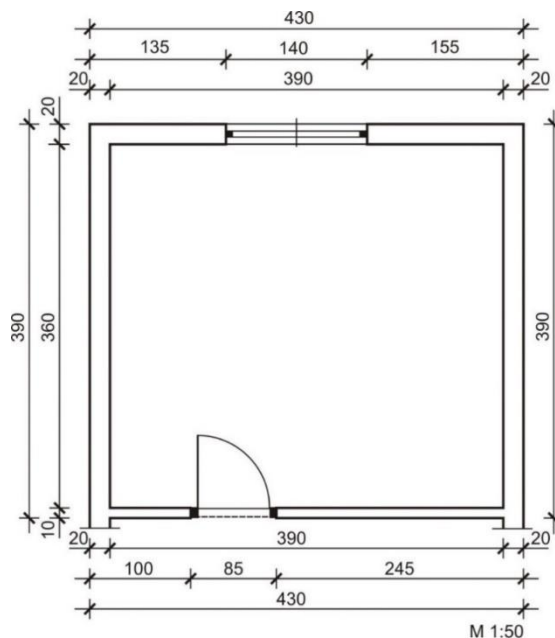
Stolarski, bravarski i strojarski proizvodi na tehničkom crtežu kotiraju se uz primjenu strelica, a mjera je veličina u milimetrima (kako smo učili u petom razredu).

Kotiranje u graditeljstvu:

Mjere (kotni brojevi) se iskazuju u **centimetrima**, upisuju se uspravnim tehničkim pismom

Na mjernicama se ne crtaju strelice već **kratke kose crtice** nagnute udesno pod kutom od 45° , crtaju se punim debelim crtama.

Crtanje tlocrta učionice

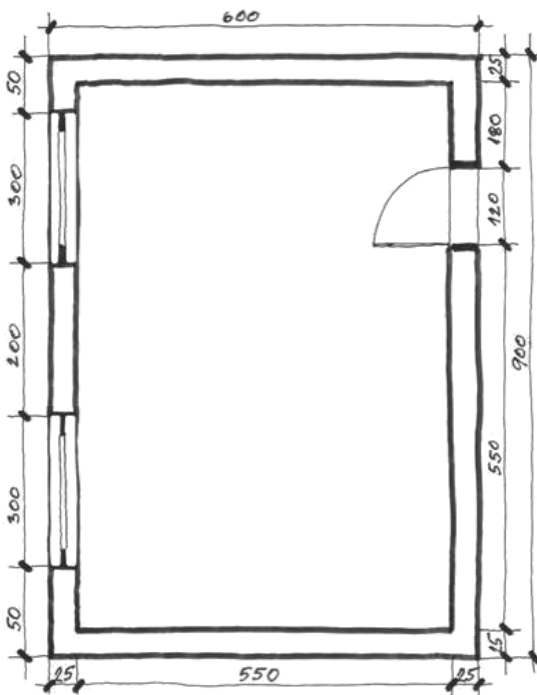
Mjerenje je postupak uspoređivanja određene veličine s njezinom mjernom jedinicom.

Mjerenje se izvodi s mjernim priborom.

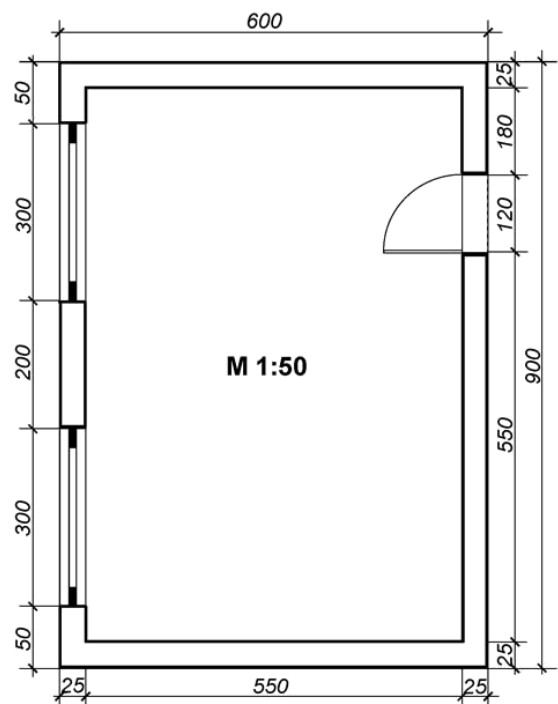
Rezultat mjerenja je mjera.

Radni postupak izrade tlocrta učionice:

- **Mjerenje duljine** – duljina i širina učionice, dimenzija prozora, razmak između prozora, veličina vrata, širina zidova...
- **Izrada skice učionice i prikaz izmjerenih duljina**
- **Izrada tehničkog crteža**

Skica je tehnički crtež nacrtan bez pribora za tehnički crtež.

Tehnički crtež se crta na temelju uredne skice pomoću pribora za tehničko crtanje.

U graditeljstvu tehnički crteži izrađuju se u mjerilu za umanjivanje.

Građevinski materijali

Podjela materijala u graditeljstvu:

1. **Konstruktivni materijali** (Drvo, Kamen, Opeka, Beton, Armirani beton, Čelik...)
2. **Vezivni materijali** (Cement, vapno, gips, ljepila)
3. **Materijali za oblaganje** - kamen, mramor, keramika
4. **Izolacijski materijali :**

Od buke - Šuplja opeka, duple stijene, spužva

Toplinski izolatori - Stiropor, kamena vuna...

Od vlage - Bitumen, smola...

Beton je mješavina vode, šljunka i cementa.

Armirani beton je mješavina vode, šljunka i cementa i čelika.

Žbuka je mješavina vode, pijeska, cementa i vapna.

Cement – nastaje prženjem lapora uz dodatak vapnenca i još nekih sirovina.

Vapno – nastaje prženjem kamena vapnenca.

Gips – nastaje mljevenjem i prženjem prirodne sadre.

Ljepila – postoje razne vrste ljepila kao što su ljepilo za pločice, kamen, parket...

Obnovljivi izvori energije

U prirodi je energija pohranjena u različitim tvarima ili pojavama koje nazivamo izvori energije ili primarni oblici energije.

Izvore energije dijelimo u dvije skupine:

- **neobnovljivi** izvori energije (fossilna goriva)
- **obnovljivi** izvori energije

U neobnovljive izvore energije ubrajamo **fossilna goriva** (nafta, ugljen, zemni plin) i nuklearna goriva od kojih se najviše upotrebljava uran.

Obnovljivi izvori energije: (najvažniji)

- energija vode
- energija vjetra
- energija Sunca
- geotermalna energija
- energija biomase

Energija vode

Energija vode ili hidroenergija nastaje strujanjem vode u prirodi.

U **hidroelektranama** se obavlja pretvorba energije vode u mehaničku energiju pomoću vodne **turbine** te pretvorba mehaničke energije u električnu energiju pomoću **generatora**.

PRETVORBE ENERGIJE: Energija vode => Mehaničku energiju => Električna energija => Korisni oblici energije

Energija vjetra

Energija vjetra koristi se za pogon vjetroagregata, strojeva koji energiju vjetra pretvaraju u električnu energiju.

Više vjetroagregata na bliskoj udaljenosti nazivamo vjetroelektranama.

Energija Sunca

Pretvorba energije Sunca u električnu energiju obavlja se **fotonaponskim člancima**.

Za pretvorbu energije Sunca u toplinsku energiju rabe se **solarni kolektori**.

Geotermalna energija

Geotermalna energija je toplinska energija koja je uskladištena u geotermalnim ležištima u Zemljinoj kori.

Energija biomase

Biomasa-izvori energije koji se dobiju od tvari biljnog ili životinjskog porijekla.

Prijenos i pretvorba gibanja

Mehanizmi služe za prenošenje gibanja s jednog mjesta na drugo ili za pretvaranje jednog oblika gibanja u drugo (kružnog u pravocrtno ili obratno).

Pokretni dijelovi mehanizma su:

- **pogonski član** (onaj koji prenosi gibanje)
- **gonjeni član** (onaj na kojeg se prenosi gibanje)

Za prijenos kružnog gibanja rabe se:

- zupčani mehanizam
- tarni mehanizam
- remenski mehanizam
- lančani mehanizam

Posebnu skupinu mehanizama čine mehanizmi kod kojih se, osim prijenosa gibanja, obavlja i **promjena načina gibanja**.

Za pretvaranje kružnog u pravocrtno gibanje rabe se:

- zupčane letve
- navojno vreteno
- ekscentar
- klip itd.

Zanimanja u graditeljstvu

To je gospodarska djelatnost koja uključuje planiranje, projektiranje, gradnju, održavanje i proizvodnju građevnih proizvoda. U području graditeljstva mnogo je struka – najzastupljenije su građevinska i arhitektonska, a slijede strojarska, elektrotehnička, geodetska i druge.

Trogodišnja zanimanja

Srednjoškolsko obrazovanje koje traje tri godine u djelatnosti graditeljstva obuhvaća nekoliko mogućih zanimanja. Najpoznatije od njih je zidarsko, a tu su i ostala: za armirača, fasadera, podopolagača, keramičara, klesara, tesara, krovopokrivača, montera suhe gradnje, soboslikara/ličiloca i rukovoditelja samohodnim građevinskim strojevima.

Zidar	Keramičar	Soboslikar/ličilac
Armirač	Klesar	Krovopokrivač
Fasader	Tesar	Rukovatelj samohodnim građevinskim strojevima
Podopolagač	Monter suhe gradnje	

Četverogodišnji obrazovni programi

Ciljevi četverogodišnjih obrazovnih programa u djelatnosti graditeljstva su usvajanje i jačanje znanja i vještina komuniciranja i izražavanja u svrhu postizanja potrebne količine samopouzdanja i inicijative pri iskazivanju stručnoga i poslovnog djelovanja. Tijekom četverogodišnjeg obrazovanja velika se pozornost posvećuje razvoju vještina i osposobljavanju učenika za točnu i preciznu sveobuhvatnu razradu tehničke dokumentacije potrebne za graditeljske zahvate. Neka od zanimanja iz ovoga obrazovnog sustava su: **arhitektonski tehničar, građevinski tehničar, geodetski tehničar i dizajner unutrašnje arhitekture**.

Visoki stupanj obrazovanja: Inženjer građevinarstva/inženjerka građevinarstva, Arhitekt/arhitektica